

TRUNG LUẬN

QUYỂN 2

Phẩm 7: QUÁN VỀ BA TƯỚNG (Gồm 35 Kệ)

Hỏi: Kinh nói pháp hữu vi có ba tướng là sinh, trụ, diệt. Vạn vật do tướng sinh nên pháp sinh, do tướng trụ nên pháp trụ, do tướng diệt nên pháp diệt. Thế nên có ra các pháp?

Đáp: Không phải như vậy. Vì sao? Vì ba tướng không có quyết định. Ba tướng ấy vì nó là hữu vi có thể làm tướng hữu vi, hay nó là vô vi có thể làm tướng hữu vi, cả hai cách đều không hợp lý. Vì sao?

Kệ 1:

Nếu sinh là hữu vi

Thì phải đủ ba tướng

Nếu sinh là vô vi

Sao gọi tướng hữu vi?

Nếu sinh pháp là hữu vi, thì nó phải có đủ ba tướng sinh, trụ, diệt. Việc ấy không thể được. Vì sao? Vì ba tướng ấy trái nhau. Trái nhau là tướng sinh chỉ tương ứng với pháp sinh, tướng trụ chỉ tương ứng với pháp trụ, tướng diệt chỉ tương ứng với pháp diệt. nếu khi pháp sinh, thì không thể có tướng trụ diệt trái với nó, nếu cùng trong một lúc thì không đúng, tối không cùng có. Vì vậy, nên sinh không thể là pháp hữu vi. Tướng trụ, diệt cũng phải như vậy.

Hỏi: Sinh chẳng phải là pháp hữu vi, nếu là pháp vô vi, thì có lỗi gì?

Đáp: Nếu sinh là pháp vô vi, thì làm sao có thể làm biểu tướng cho pháp hữu vi. Vì sao? Vì pháp vô vi không có tự tánh, nhân diệt hữu vi mà gọi là vô vi. Thế nên nói chẳng sinh chẳng diệt là tướng của vô

vi, lại nó không có tự tướng, thế nên vô pháp không thể làm biểu tướng cho pháp, như sừng thỏ lông rùa không thể làm biểu tướng cho pháp gì được. Thế nên tướng sinh chẳng phải vô vi, tướng trụ, diệt cũng như vậy.

Lại nữa,

Kệ 2:

*Ba tướng tụ hoặc tan
Đều chẳng thể có tướng
Làm sao ở một nơi
Đồng thời có ba tướng?*

Tướng sinh, trụ, diệt ấy hoặc mỗi tướng có thể làm biểu tướng cho pháp hữu vi, hoặc hòa hợp lại có thể làm biểu tướng cho pháp hữu vi, cả hai cách đều không thể được. Vì sao? Vì nếu là mỗi tướng riêng thì ở trong một chỗ hoặc có tướng này, không có tướng kia, như khi sinh thì có tướng sinh không có tướng trụ, diệt, khi trụ thì có tướng trụ không có tướng sinh, diệt, khi diệt thì có tướng diệt không có tướng sinh, trụ. Còn nếu hòa hợp thì ba tướng ấy trái nhau, làm sao cùng trong một lúc có đủ ba tướng. Nếu cho ba tướng lại có ba tướng, thì cũng không đúng. Vì sao?

Kệ 3:

*Nếu cho sinh, trụ, diệt
Lại có tướng hữu vi
Như vậy là vô cùng
Nếu không, không hữu vi.*

Nếu cho sinh, trụ, diệt lại có ba tướng hữu vi nữa, sinh lại có sinh, có trụ, có diệt. Như vậy ba tướng lại còn có ba tướng, thế thì vô cùng. Nếu lại ba tướng không còn có ba tướng nữa, thì ba tướng ấy không gọi là pháp hữu vi, cũng không thể làm biểu tướng cho pháp hữu vi.

Hỏi: Ông nói ba tướng là vô cùng, việc ấy không đúng. Sinh, trụ, diệt tuy là hữu vi mà chẳng phải vô cùng. Vì sao?

Kệ 4:

*Sở sinh của sinh sinh
Sinh ra bản sinh kia
Sở sinh của bản sinh
Lại sinh ra sinh sinh.*

Khi pháp sinh thì chung cả tự thể của nó có bảy pháp cùng sinh: Một là pháp, hai là sinh, ba là trụ, bốn là diệt, năm là sinh sinh, sáu là trụ trụ, bảy là diệt diệt. Trong bảy pháp ấy, bản sinh thì trừ tự thể, nó

có thể sinh ra sáu pháp, sinh sinh có thể sinh ra bản sinh, bản sinh có thể sinh ra sinh sinh. Vì thế, nên ba tướng tuy là hữu vi mà chẳng phải vô cùng.

Đáp:

Kệ 5:

*Nếu cho là sinh sinh
Có thể sinh bản sinh
Sinh sinh từ bản sinh
Sao sinh bản sinh được.*

Nếu sinh sinh có thể sinh ra bản sinh, thì sinh sinh ấy không gọi là từ bản sinh sinh ra. Vì sao? Vì sinh sinh ấy đã từ bản sinh sinh ra, làm sao lại có thể sinh ra bản sinh.

Lại nữa,

Kệ 6:

*Nếu cho là bản sinh
Có thể sinh sinh sinh
Bản sinh từ sinh sinh
Làm sao sinh sinh sinh.*

Nếu cho bản sinh có thể sinh ra sinh sinh, thì bản sinh ấy không gọi là từ sinh sinh mà sinh ra. Vì sao? Vì bản sinh ấy đã từ sinh sinh mà sinh ra, làm sao lại có thể sinh ra sinh sinh. Sinh sinh có thể sinh ra bản sinh, nhưng nay sinh sinh không thể sinh ra bản sinh, vì sinh sinh chưa có tự thể, thì làm sao sinh ra bản sinh được. Thế nên bản sinh không thể sinh ra sinh sinh.

Hỏi: Ngay khi sinh sinh ấy sinh ra, chẳng phải trước, chẳng phải sau, có thể sinh ra bản sinh. Chỉ ngay sau khi sinh sinh sinh ra, là có thể sinh ra bản sinh?

Đáp: Nói vậy không đúng. Vì sao?

Kệ 7:

*Nếu khi sinh sinh sinh
Có thể sinh bản sinh
Sinh sinh còn chưa có
Lấy gì sinh bản sinh.*

Nếu cho ngay khi sinh sinh sinh ra, có thể sinh ra bản sinh, có thể được, nhưng kỳ thật khi ấy sinh sinh chưa có, thì lấy gì mà sinh ra bản sinh. Thế nên ngay sau khi sinh sinh sinh ra, không thể sinh ra bản sinh.

Lại nữa,

Kệ 8:

*Nếu khi bản sinh sinh
 Có thể sinh sinh sinh
 Bản sinh còn chưa có
 Làm sao sinh sinh sinh.*

Nếu cho ngay khi bản sinh sinh ra, thì có thể sinh ra sinh sinh, có thể được, nhưng kỳ thật khi ấy bản sinh chưa có. Thế nên ngay khi bản sinh sinh ra, không thể sinh ra sinh sinh.

Hỏi:

Kệ 9:

*Như đèn tự chiếu sáng
 Cũng chiếu sáng vật khác
 Pháp sinh cũng như vậy
 Tự sinh và tha sinh.*

Như đèn vào nhà tối chiếu sáng mọi vật, đèn cũng có thể tự chiếu sáng mình, sinh cũng như vậy, có thể sinh ra cái kia, cũng có thể tự sinh mình.

Đáp: Nói vậy không đúng. Vì sao?

Kệ 10:

*Trong đèn không có tối
 Chỗ chiếu đến không tối
 Phá tối mới là chiếu
 Không tối thì không chiếu.*

Tự bản thể đèn không tối, chỗ ánh sáng chiếu đến cũng không tối, vì tối sáng trái ngược nhau. Phá bóng tối nên gọi là chiếu sáng, không có bóng tối thì không có chiếu sáng, đâu được nói đèn tự chiếu sáng, cũng chiếu sáng cái khác.

Hỏi: Không phải đèn khi chưa đỏ có chiếu sáng, cũng không phải khi đỏ rồi có chiếu sáng, mà chính ngay khi đang đỏ có thể tự chiếu sáng và chiếu sáng vật khác?

Đáp:

Kệ 11:

*Làm sao khi đèn sáng
 Có thể phá bóng tối
 Đèn này khi mới đốt
 Không thể đến chỗ tối.*

Đèn ngay khi đang đỏ là một nửa đỏ một nửa chưa đỏ, tự thể đèn chưa thành tự, làm sao có thể phá bóng tối.

Lại nữa, đèn không thể đến chỗ bóng tối, như người bắt được giặc, mới gọi là phá giặc. Nếu cho đèn tuy không đi đến bóng tối, nhưng có thể phá bóng tối, nói vậy cũng không đúng. Vì sao?

Kệ 12:

*Nếu đèn chưa đến tối
Mà có thể phá tối
Thì đèn ở nơi này
Có thể phá hết tối?*

Nếu đèn có năng lực, không đi đến bóng tối mà có thể phá bóng tối. Nếu vậy ở chỗ này đốt đèn, có thể phá hết tất cả bóng tối ở chỗ khác, vì cả hai không đi đến nhau.

Lại nữa, đèn không thể chiếu sáng mình và chiếu sáng vật khác. Vì sao?

Kệ 13:

*Nếu đèn tự chiếu được
Cũng chiếu được vật khác
Thì tối cũng tự tối
Và làm tối vật khác.*

Nếu đèn tối và tối trái nhau, mà đèn có thể tự chiếu sáng mình cũng chiếu sáng vật khác, thì tối và đèn trái nhau có thể tự che tối mình cũng che tối vật khác. Nếu tối và đèn trái nhau không thể tự che tối mình và che tối vật khác, thì đèn và tối trái nhau cũng không thể tự chiếu sáng mình cũng chiếu sáng vật khác. Thế nên ông lấy đèn làm ví dụ (cho ba tướng sinh, tự sinh và sinh ra tướng sinh khác) là không đúng. Do các lý do như trên phá bỏ tướng sinh chưa rốt ráo, nên nay sẽ nói tiếp:

Kệ 14:

*Tướng sinh nếu chưa sinh
Sao có thể tự sinh
Nếu sinh đã tự sinh
Thì cần gì sinh nữa.*

Khi tướng sinh ấy tự sinh là đã sinh rồi mà tự sinh, hay chưa sinh mà tự sinh. Nếu chưa sinh mà tự sinh, thì không có pháp, không pháp thì làm sao có thể tự sinh, còn nếu sinh đã sinh rồi là đã thành rồi, chẳng cần phải sinh nữa, như việc đã làm xong, thì không phải làm nữa. Hoặc đã sinh (mà tự sinh) hoặc chưa sinh (mà tự sinh) cả hai đều không sinh, thế nên pháp vô sinh. Trước ông nói tướng sinh giống như đèn, có thể tự sinh cũng sinh cái khác, việc ấy không đúng. Trụ và diệt cũng như

vậy.

Lại nữa,

Kệ 15:

*Chẳng phải đã sinh sinh
Chẳng phải chưa sinh sinh
Đang sinh cũng chẳng sinh
Phân đi, đến đã đáp.*

Sinh là các duyên hòa hợp mà có sinh, trong khi đã sinh rồi không có tác dụng nên không sinh, trong khi chưa sinh không có tác dụng nên không sinh, trong khi đang sinh cũng không đúng. Là pháp sinh khi sinh không thể có được, là khi sinh thì pháp sinh không thể có được, làm sao đang khi sinh có sinh. Việc ấy đã giải đáp trong phẩm Đi Lại. Pháp đã sinh không sinh. Vì sao? Vì đã sinh rồi lại sinh. Như vậy lần lượt đến vô cùng, như việc đã làm rồi lại làm nữa.

Lại nữa, nếu pháp đã sinh rồi lại sinh, thì lấy pháp sinh gì mà sinh, nếu tướng sinh ấy chưa sinh mà nói nó sinh rồi lại sinh, thì tự trái với điều mình nói. Vì sao? Vì tướng sinh chưa sinh mà ông lại nói nó sinh. Nếu chưa sinh mà nói sinh thì pháp ấy hoặc có thể sinh rồi lại sinh, hoặc có thể chưa sinh mà sinh, so với trước đây ông nói sinh rồi sinh, vậy là bất định.

Lại nữa, như đốt cháy rồi, không thể lại đốt cháy nữa, đã đi rồi không thể đi lại nữa. Do các nhân duyên như vậy nên biết sinh rồi không thể sinh, pháp chưa sinh cũng không sinh. Vì sao? Vì nếu pháp chưa sinh ra thì không hòa hợp với các duyên sinh ra nó thì không có pháp sinh, nếu không hòa hợp với các duyên sinh ra nó thì không có pháp sinh. Nếu pháp chưa hòa hợp với các duyên sinh ra nó mà vẫn sinh, như vậy không tạo tác tức là tạo tác, không đi tức là đi, không ô nhiễm tức là ô nhiễm, không sân giận tức là sân giận, không ngu si tức là ngu si. Nếu như thế thì phá hoại hết thấy pháp thế gian, thế nên pháp chưa sinh thì chẳng sinh.

Lại nữa, nếu pháp chưa sinh mà sinh, thì ở thế gian những pháp chưa sinh đều có thể sinh, hết thấy phàm phu chưa sinh tâm Bồ-đề, nay có thể sinh tâm Bồ-đề bất hoại, các vị A-la-hán không có phiền não, nay có thể sinh phiền não, chồn thỏ không có sừng, nay đều có thể mọc sừng. Các việc ấy đều không hợp lý. Thế nên, biết pháp chưa sinh cũng chẳng sinh.

Hỏi: Pháp chưa sinh thì chẳng sinh là vì chưa hội đủ duyên, không có tác nghiệp, không có tác giả, không có thời gian, không có phương

hướng nên chẳng sinh, nếu có đủ duyên, có tác nghiệp, có tác giả, có thời gian, có phương hướng hòa hợp lại thời pháp chưa sinh sẽ sinh. Thế nên nếu nói hết thấy pháp chưa sinh đều chẳng sinh, là không đúng?

Đáp: Nếu nói pháp có đủ duyên, có thời gian, có phương hướng hòa hợp lại mà sinh thì trước đã có sẵn cũng chẳng sinh, trước đã sẵn có và không sẵn có cũng chẳng sinh, ba cách ấy như trước đã phá. Thế nên đã sinh cũng chẳng sinh, chưa sinh cũng chẳng sinh, đang khi sinh cũng chẳng sinh. Vì sao? Vì phần đã sinh rồi thì chẳng sinh, phần chưa sinh cũng chẳng sinh, như trước đã giải đáp.

Lại nữa, nếu lìa sinh mà có lúc sinh, thì có thể lúc sinh có sinh. Nhưng lìa sinh không có lúc sinh. Thế nên lúc đang sinh cũng chẳng sinh.

Lại nữa, nếu nói lúc đang sinh có sinh, thì có lỗi là hai sinh: một là do sinh nên gọi là khi sinh, hai là do sinh trong lúc sinh, cả hai đều không đúng, vì không thật có hai pháp (là thời gian và pháp sinh) thì làm sao có hai sinh. Thế nên đang lúc sinh cũng chẳng sinh.

Lại nữa, pháp sinh chưa phát khởi, thì không có lúc sinh, lúc sinh không có thì sinh nương vào đâu. Thế nên không được nói lúc sinh có sinh. Cứ suy tìm như vậy, biết pháp đã sinh không sinh, pháp chưa sinh không sinh, đang lúc sinh không sinh, vì không có sinh ra nên sinh không thành. Tướng sinh không thành, nên tướng trụ và diệt cũng không thành, tướng sinh, trụ, diệt không thành nên pháp hữu vi không thành. Thế nên trong kệ nói: Như đã giải đáp trong mục đã đi, chưa đi, đang lúc đi.

Hỏi: Tôi không nói chắc, sinh rồi sinh, chưa sinh sinh, đang lúc sinh sinh, tôi chỉ nói do các nhân duyên hòa hợp nên có sinh?

Đáp: Tuy ông có nói như vậy, nhưng điều ấy không đúng. Vì sao?

Kệ 16:

*Nếu bảo khi sinh sinh
Việc ấy đã không thành
Sao nói các duyên hợp
Khi ấy mới là sinh.*

Nói đang lúc sinh có sinh, điều này thì đã dùng nhiều lý do để phá rồi. Nay vì cố gì ông lại nói do các duyên hòa hợp nên có sinh. Các duyên đầy đủ và không đầy đủ, đều bị phá như đã phá tướng sinh rồi.

Lại nữa,

Kệ 17:

Nếu pháp do duyên sinh

*Tức là tánh tịch diệt
Nên sinh và đang sinh
Cả hai đều tịch diệt.*

Pháp do các duyên sinh, tức không có tự tánh nên tịch diệt, tịch diệt nên gọi là không đây không kia, vô tướng, dứt đường ngôn ngữ, trừ hết hý luận. Các duyên có nghĩa như nhân sợi tơ mà có vải, nhân cây lát mà có chiếu. Nếu tơ tự có tướng nhất định, thì không thể từ gai mà ra, nếu vải tự có tướng nhất định, thì không thể từ tơ mà có, nhưng kỳ thật từ tơ mà có vải, từ gai mà có tơ, thế nên tơ không có tính nhất định, vải cũng không có tính nhất định, như đốt cháy và bị đốt cháy, do nhân duyên hòa hợp thành, không có tự tánh. Bị đốt cháy không có, nên đốt cháy cũng không có, đốt cháy không có nên bị đốt cháy cũng không có. Hết thấy pháp cũng như vậy.

Thế nên pháp do các duyên sinh không có tự tánh. Không có tự tánh nên “không”, như sóng nắng không thật. Thế nên trong kệ nói: Sinh và lúc sinh, cả hai đều tịch diệt, không thể nói lúc sinh có sinh. Tuy ông muốn dùng đủ lý do để thành lập tướng sinh, song tất cả đều là hý luận, chẳng phải nói đúng thật tướng tịch diệt.

Hỏi: Nhất định có ba đời khác biệt. Pháp ở đời vị lai có khả năng sinh, hễ gặp được nhân duyên liền sinh, vì sao nói pháp vô sinh?

Đáp:

Kệ 18:

*Nếu có pháp chưa sinh
Thì mới nói có sinh
Pháp này trước đã có
Cần gì phải sinh nữa.*

Nếu trong đời vị lai có pháp chưa sinh mới sinh, nếu pháp ấy trước đã có sẵn, cần gì sinh nữa, pháp đã có rồi không thể lại sinh nữa.

Hỏi: Pháp ở đời vị lai tuy có, nhưng chẳng phải như tướng hiện tại, do có tướng hiện tại nên gọi là sinh?

Đáp: Tướng hiện tại không có ở trong vị lai. Nếu không có thì làm sao nói pháp trong vị lai có khả năng sinh nên sinh. Nếu pháp đã có sẵn thì không gọi là vị lai, mà nên gọi là hiện tại, nhưng hiện tại thì không thể lại sinh nữa. Như vậy pháp đã có sẵn hay không có sẵn trong đời vị lai, đều không sinh, cho nên chẳng sinh.

Lại nữa, ông cho lúc sinh tự sinh, và cũng có thể sinh cái khác, nay sẽ nói tiếp.

Kệ 19:

*Nếu nói khi sinh sinh
Là đã có sở sinh
Thì đâu còn sở sinh
Mà sinh cái sinh ấy.*

Nếu pháp sinh trong lúc sinh có thể sinh cái khác, thì pháp sinh ấy cái gì sinh ra?

Kệ 20:

*Nếu bảo lại có sinh
Thì sinh sinh không cùng
Lìa sinh sinh có sinh
Các pháp đều tự sinh.*

Nếu sinh ấy lại có sinh, thì sinh sinh mãi vô cùng, nếu sinh ấy lại không có sinh cái khác mà chỉ tự sinh, thì hết thấy pháp cũng đều tự sinh, nhưng thật không phải vậy.

Lại nữa,

Kệ 21:

*Có pháp, không thể sinh
Không pháp cũng không sinh
Có, không cũng không sinh
Nghĩa này trước đã nói.*

Những gì có sinh ra, là đã có pháp rồi có sinh, hay không có pháp mà có sinh, hay vừa có vừa không có pháp mà có sinh, tất cả đều không đúng, việc ấy trước đã nói. Lìa ba việc ấy lại không có sinh, thế nên các pháp vô sinh.

Lại nữa,

Kệ 22:

*Nếu các pháp khi diệt
Khi ấy không thể sinh
Nếu pháp mà không diệt
Hẳn không có việc đó.*

Nếu pháp có tướng hủy diệt, thì pháp ấy không thể sinh. Vì sao? Vì hai tướng sinh và diệt trái nhau: một là có tướng diệt, nên biết pháp là diệt, hai là có tướng sinh, nên biết pháp là sinh. Hai tướng là pháp trái nhau mà cùng có trong một lúc là không đúng. Thế nên pháp có tướng hủy diệt thì không thể sinh.

Hỏi: Nếu pháp có tướng hủy diệt thì không thể sinh, vậy pháp không có tướng hủy diệt, thì có thể sinh?

Đáp: Hết thấy pháp hữu vi, niệm niệm biến diệt, không có một

pháp nào không hủy diệt, lìa pháp hữu vi quyết định không có pháp vô vi. Pháp vô vi chỉ có danh tự, thế nên nói đó là pháp không bị hủy diệt, chứ hoàn toàn không có pháp nào là pháp không hủy diệt.

Hỏi: Nếu pháp không “sinh” thời có thể “trụ”?

Đáp:

Kệ 23:

*Pháp không trụ, không trụ
Pháp trụ cũng chẳng trụ
Khi trụ cũng không trụ
Không sinh làm sao trụ?*

Pháp không trụ thì không “trụ” vì không có tướng trụ. Pháp trụ cũng không trụ. Vì sao? Vì đã có trụ rồi, nhân nơi đi mà có trụ. Nếu pháp trụ đã có trước, thì không thể lại trụ nữa. Còn pháp không trụ cũng không trụ, vì không tướng trụ, lúc trụ cũng không trụ, vì lìa trụ và không trụ, lại không có lúc trụ, thế nên lúc trụ cũng không trụ. Như vậy suy tìm tất cả chỗ đều không có trụ, không có trụ tức là vô sinh, nếu vô sinh thì làm sao có trụ.

Lại nữa,

Kệ 24:

*Nếu các pháp khi diệt
Thì đó là chẳng trụ
Nếu các pháp không diệt
Đó là điều không có.*

Nếu pháp có tướng diệt thì pháp ấy không có tướng trụ. Vì sao? Vì trong một pháp mà có hai tướng trái nhau. Một là tướng diệt, hai là tướng trụ. Trong một chỗ, cùng một lúc mà có hai tướng trụ và diệt, việc ấy không đúng. Thế nên không thể nói pháp của tướng diệt có “trụ”.

Hỏi: Nếu pháp không hủy diệt thì có thể có trụ?

Đáp: Không có pháp nào là pháp không diệt. Vì sao?

Kệ 25:

*Tất cả pháp hiện có
Đều là tướng già chết
Trọn không thấy có pháp
Lìa già, chết mà trụ.*

Hết thủy pháp khi sinh ra là đã có sự vô thường luôn theo dõi. Vô thường có hai là già và chết. Như vậy, hết thủy pháp luôn có già và chết, nên không có lúc nào trụ.

Lại nữa,

Kệ 26:

*Trụ, không tự tướng trụ
Không do tướng khác trụ
Như sinh chẳng tự sinh
Chẳng do tướng khác sinh.*

Nếu có pháp trụ là tự tướng nó trụ, hay nhờ tướng khác mà trụ thì cả hai đều không đúng. Nếu tự tướng nó trụ, tức là thường. Hết thấy pháp hữu vi do các duyên sinh, nếu pháp trụ tự trụ, thì không gọi nó là pháp hữu vi. “Trụ” nếu là tự tướng nó trụ, thì “pháp” cũng có thể tự tướng nó trụ. Như mắt không thể tự thấy mắt, trụ cũng như vậy. Nếu do tướng khác mà trụ, thì trụ lại có trụ, thế nên vô cùng.

Lại nữa, thấy pháp khác sinh tướng khác, không thể không nhân nơi pháp khác mà có tướng khác, vì tướng khác bất định, nhân nơi tướng khác mà có trụ, là việc không đúng.

Hỏi: Nếu không “trụ” thì nên có “diệt”?

Đáp: Không có diệt. Vì sao?

Kệ 27:

*Pháp đã diệt, không diệt
Chưa diệt cũng không diệt
Đang diệt cũng không diệt
Không sinh có gì diệt.*

Nếu pháp đã diệt thì không diệt, vì trước đã diệt rồi, pháp chưa diệt cũng không diệt, vì tách lìa tướng diệt, lúc đang diệt cũng không diệt, vì tách lìa đã diệt và chưa diệt thì không có lúc đang diệt. Suy tìm pháp diệt như vậy, tức biết pháp là không sinh, không sinh làm sao có diệt.

Lại nữa,

Kệ 28:

*Nếu pháp đã có trụ
Thì không thể có diệt
Nếu pháp không có trụ
Cũng không thể có diệt.*

Nếu pháp nhất định trụ, thì không có diệt. Vì sao? Vì còn có tướng trụ. Nếu pháp trụ mà diệt, thì có hai tướng là tướng trụ và tướng diệt. Thế nên không thể nói trong trụ có diệt, như sinh và tử không thể cùng có trong một lúc. Nếu pháp không có trụ, thì cũng không có diệt. Vì sao? Vì lìa tướng trụ. Nếu lìa tướng trụ, thì không có pháp, không có pháp làm sao mà diệt.

Lại nữa,

Kệ 29:

*Pháp ấy vào thời ấy
Không diệt ngay lúc ấy
Pháp ấy vào thời khác
Không diệt vào thời khác.*

Nếu pháp có tướng diệt, mà pháp ấy tự tướng diệt, hay tướng khác làm cho nó diệt, thì cả hai đều không đúng. Vì sao? Vì như sữa không diệt ngay trong lúc sữa, tùy lúc có sữa mà tướng sữa trụ trong một thời nhất định. Lúc chẳng phải sữa cũng chẳng diệt, vì nếu chẳng phải sữa thì không thể gọi là sữa diệt.

Lại nữa,

Kệ 30:

*Như tất cả các pháp
Tướng sinh không thể có
Vì không có tướng sinh Thì
cũng không tướng diệt.*

Như trước, truy tìm tướng sinh của hết thảy pháp không thể có được, tức bây giờ không có tướng diệt. Pháp sinh cho nên không sinh, không sinh làm sao có diệt. Nếu ông còn chưa vừa ý, nay sẽ nói tiếp lý do bác bỏ tướng diệt.

Kệ 31:

*Nếu pháp là thật có
Tức là không có diệt
Không thể trong một tướng
Mà có tướng có, không.*

Các pháp lúc đang có, truy tìm tướng diệt của nó không thể có được. Vì sao? Vì làm sao trong một pháp mà vừa có tướng vừa không có tướng, như ánh sáng và ảnh không cùng một chỗ.

Lại nữa,

Kệ 32:

*Nếu pháp là không có
Tức là không có diệt Thì
như đầu thứ hai Không
có không thể cắt.*

Pháp nếu không có thì không có tướng diệt, như cái đầu thứ hai, cánh tay thứ ba không có, nên không thể đoạn dứt.

Lại nữa,

Kệ 33:

*Pháp không tự tướng diệt
Không do tướng khác diệt
Như tự tướng chẳng sinh
Tướng khác cũng không sinh.*

Như trước nói tướng sinh, sinh không tự sinh, cũng không từ cái khác sinh. Nếu tự thể nó tự sinh là không đúng, vì hết thấy pháp đều từ các duyên sinh, như đầu ngón tay không thể tự chạm đầu ngón tay, như vậy sinh không thể tự sinh. Từ các khác sinh cũng không đúng. Vì sao? Vì sinh chưa có nên không thể từ cái khác sinh. Vì sinh ấy không có nên không có tự thể. Tự thể không có nên tha thể cũng không. Thế nên từ cái khác sinh cũng không đúng. Pháp diệt cũng như vậy. Không thể tự tướng nó diệt, không do tướng khác diệt.

Lại nữa,

Kệ 34:

*Sinh, trụ, diệt không thành
Nên không có hữu vi
Không có pháp hữu vi
Thì đâu có vô vi.*

Trước ông nói có tướng sinh, trụ, diệt, nên có pháp hữu vi. Vì có pháp hữu vi nên có pháp vô vi. Nay lấy lý suy tìm ba tướng ấy đều không thể có được, như thế làm sao có được pháp hữu vi. Như trước đã nói không có pháp nào là pháp vô tướng. Pháp hữu vi không có thì làm sao có được pháp vô vi. Tướng vô vi là chẳng sinh, chẳng trụ, chẳng diệt, đừng tướng hữu vi nên gọi là tướng vô vi, chứ vô vi không có tướng riêng. Nhân ba tướng hữu vi mà có tướng vô vi, như lửa lấy nóng làm tướng, đất lấy cứng làm tướng, nước lấy ướt làm tướng, còn vô vi thì không như vậy.

Hỏi: Nếu sinh, trụ, diệt rốt ráo không có, cơ sao trong luận lại nói đến danh tự ấy.

Đáp:

Kệ 35:

*Như huyễn cũng như mộng
Lại giống như thành ảo
Sinh, trụ, diệt đã nói
Tướng nó cũng như thế.*

Tướng sinh, trụ, diệt không có tính quyết định, vì phạm phu tham đắm cho là có các tướng quyết định. Các Hiền Thánh vì thương xót

muốn ngăn dứt các kiến chấp điên đảo ấy, nên trở lại dùng các danh tự mà phàm phu chấp trước để nói cho họ hiểu, ngôn ngữ danh tự tuy đồng mà tâm các vị lại khác. Như vậy các Ngài nói có tướng sinh, trụ, diệt cũng không nên vấn nạn, giống như huyền hóa làm ra, không nên trách tại sao làm vậy, không nên ở trong đó sinh ý tưởng âu lo, mừng rỡ, chỉ nên mắt thấy mà thôi. Như những điều trông thấy trong mộng, không nên tìm sự thật, nó chỉ như thành ảo, khi mặt trời mọc lên, thì hiện ra mà không có thật, chỉ có danh tự giả, không bao lâu liền biến mất. Tướng sinh, trụ, diệt cũng như vậy. Phàm phu phân biệt cho là có, bậc trí truy tìm thấy không có.
